

est. Sydera, cælum ipso sui conspectu funguntur natura sua: videri pro officio esset. Inhibeamus quadrigam Solis, & pernices incurfus compescamus: negotians illud lumen situ & inertia fidat: cesset illustratio cælorum, quotidianum pensum, clara illæ radiorum manus, quibus Oceanus iste vniuersi dispensat cuncta in officinis suis, in præcordiis terræ metalla cudit, in viscere nubili fulmina; adhuc non otiosus erit, si aspiciatur: decor naturæ est, & exornationi seruiet pulcherrimum sydus, velut honorarij aulici hoc naturæ atrium, & diuini prætorij decorabit frontem. At homo, cui omnia seruiunt, seruiet nihil, nisi sibi, nisi virtuti seruiat. Nihil placidius, imò nihil pacatius, nihil conuenientius actiuo sapiente, nihil impertinentis cessante. *Quies animi, motus virtutis est, & tumultus mentis, otium inertis.* Dicam aliud mirabilis: impertinentior est, qui nihil agit, quam qui nihil est. *Quid, si male aliquid faciat? Anne reduci velles in pristinam non entium massam, & resolu in inanitatem tuam, vnde inductus fuisti in hoc naturarum vulgus? Minus es, si cessas.* Arbor infrugifera succiditur: queres, quare? Vt non sit; nempe, vt nihil sit. *Vtilior ergo est, cum non est, quam cum est sine fructu.* Eligitur illud: igitur præfertur. In hac naturæ familia, suum cuique pensum datur: nullam otij priuilegium est: nobiliora, actiuosiora sunt & seruidiora. Respice primum agilitatis exemplum, cælum; deinde illustria, & calida elementa: proxima astris loco,

&

& seruo: e sunt. Ignis suburbium cæli est: terra torpens, & segnis, velut insula longè distat, proscripta videtur.

A S C E S I S I.

Eruderanda perturbationibus voluntas.

FRUCTUS hæcenus voluntatis, tranquillitas *Cap. 55.* & lætitiã in vniuersum exhibuimus: modum eius, vsúmque eximij instrumenti reliquum est ostendere. Non satis est monstrare, quid agas: sed quò, & quomodo, bene, aut melius. Post peritiã Musici iuuat conchæ qualitas: post pacis fabricandæ modum, restat instrumenti modus. Sæpe manus eruditi artificis ob rude peccat organum. In primis expeditum, mundumque oportet seruari: nam torpet rubigine & sorde infectum; exercitio tamen seruatur limpídum, splendídum. Ita & voluntas suæ gubernationi, & vsui impeditur sua labe, sua passionum carie, suo ignauæ otio, sua libidinum æruginè, suo denique rudere. Diuus Paulinus ait:

*Impurus amor, maculosa libido,
Rudera sion anima.*

Vsus voluntatis libertas est. Probus vsus melioris electio, eiusque, quod rationi aridet, non quod adulatur passionibus, quibus inepta suo fit libertatis vsui, & quasi conspurcata he-

M betatur.

betatur. Turbato latice arenula fundi perspicui nequeunt, quæ in pura & limpida vnda parent: turbido quoque animo peruidet parum mens. Instabili, susque deque circumactio oculus speculo vultus ignoratus manebit; nulla apta cometur species: ac & versatili corde nihil commode discernitur, nihil salutare decernitur. Quæ lux resisteret quatuor conspirationi ventorum: stante cupiditate, quod animi lumen immune erit? Irrequietis turbinibus nauclerus, vel Noto diu taxat lacessitus, iam ad inum, iam ad sublime iactatam nequit dirigere ratem. Quemadmodum qui vertigines agit, cerebro turbatur, donec corruat; si aliquid rectè ire conetur, in diuersum vadit; egressusque ianuam, impingit in murum, illisa fronte; omnia euersa videt: ita circumtractus animus affectibus videt, nihil, vt est; omnia inuersa, donec mens concidat adæquata pecoti. Hoc affectuum voracis deiectus suo & honore & statu animus se alleuare nescit, susque nequit se afferere angoribus, amarissimis cupiditatum fructibus, minus ipsi cupiditatibus, angorum floribus. Hæc sunt libertatis obstacula, nisi punificetur cor:

*Nubila mens est,
Vinculaque frenis,
Hæc ubi regnant.*

Blanditor affectuum intellectus, parasitusque cupiditatis, grata libenter dicit, & ad gustum blatterat.

Cap. 56.

Pro exactione finis gubernantur cætera illi feruient

feruientia: quare peruertuntur, siue peruerso, siue subuerso illo, inter quæ iudicium est & scientia; quæ, dum seruit diuitiarum libidini, terrena à diuinissimo Iacobo dicitur; dum delectationi, animalis; dum fastui, diabolica. Quæ parte acus magneti contingitur, eò inclinatur & respicit: sic acumen intellectus eò trahitur, quæ voluntatis contaminatione inficitur: nam affectus

contage sua palloribus omnia pinguit.

Omnes colores arquatis videntur luridi. Sapienter Arabs dixit: Cum nemo erit, à quo consilium petas, si te ipsum adhibebis, fuge consilium, quod proximum est cupiditati: nam cupiditas hostis est intelligentiæ. Sed & illud idem egregie: Societas est cupiditatis cæcitas. Magna instrumenta leui sorde impediuntur: vnus dens in aliqua horologii rota æruginatus totum artificium impedit, motum retardat. Vndique tersa, splendida, alba voluntas sit, vt quiescat, suamque gubernet facilem lætitiâ, scilicet, vt libeat, quidquid libeat, si bene libeat.

Dicas, quæso, quo taxas pretio liberum esse, *Cap. 57.* dominum tuarum actionum, imò votorum, grandi potestate, inter cælestes honores centuriari, Regem esse, si mundi non credis, saltem tui ampliori dominatione? Cur vilissimo pendis honorem, commodumque istud, facili te dens passioni, acerbæ tyrannidi? Fingamus præmium libertatis propositum brutis, liberis propterea solum ad opinionem indolis. Propono leoni, aut equo, oblatum libertatis æqualis ac

M 2 humana

humana privilegium, ista lege, vt impetus ille mitificet iram, hic cupidinis. Moderatum pretium non negarent, siquidem illud exactum, quod vitio exhibendum. Gratis homini ratio, libertasque data: sed ipse rationalis vendit, pro quo irrationabilia mercarentur, pro furore, pro libidine; æmulatur opprobrium brutorum exactoratus ingenuitate sua; emancipatus diuina cognatione & familia. Quidni? Mancipatus mancipii fortunæ.

ASCESIS II.

Passio passione non eluenda.

Cap. 8.

Verum ista affectuum expiatio sit, & singulorum, & omnium. Non satis est mitigare perturbationem, nisi id fiat, non perturbatione. Multis auaritiæ fatiavit fames honoris: aliis libidinem extinxit ardor iræ. Adolescens Tereñtiani flammæ Cupidinis iracundia domuit. Diuisa est mali potentia: ad eod pessimum singula mala sunt, vt se non tolerant, sibi que repugnant. Vicia aliena ferre non possunt vicia nostra; sic & propria grauiora sunt propriis, fortiora infirmioribus. Superbus odit alterius superbiam, non odio superbie, sed amore: quia ipse superbus est, suaque sibi visus est impediri ab alio gloria: quia diligit superbiam suam, odit alienam. Sæpè non tam amor virtutis, quam zelus vitij,

vitij, malè de vitij meretur. Ita est: vitia sua ipse odit vitiosus amore vitiorum, sed maiorum. Aliquando, inquit pius Guigo, displicet malum sine mercede boni: sed mala displicentia est etiam mali, vbi bonum non placuit. Succumbis, nisi cum virtute vitium domes. Verissimè illud Arabicum: Non vincit, sed viuicit, qui malum malo vincit. Tunc indicium certum non demerita passionum cor occupari, sed monarchia pessimi alicuius affectus, & vt suo nomine dicam, tyrannide. Tam validum tunc imperat vitium, vt feruant, cedantque ipsa vitia.

In hanc tyrannicam potentiam insurgit aliquando aliqua affectio: quia sine pacto & fide ^{Cap. 52} vitia inter se sunt. Singula seorsim, suæque legis, sui ritus, nec vt virtutes in fine federantur. Ad errandum non proponitur scopus. Singula vitia suum iter, suum terminum habent, suum præcipitium, sine ordine sunt, sine federe, in diuersa contendunt. Ita malum malo contradicit propter inordinatum incursum, & vnus finis defectum, qui tamen est fedus, sibi que virtutum in eadem confertarum linea, vt preciosissimi vniones, in qua vnità, aut vnà sunt, aut vna, iuxta Apollonem. Malum tamen, quia dispersum, & sibi non amicum, & virtuti est hostile. Via cuiusque vitij singularis est, & ab alterius densa, & à virtute auia: ideo licet inter se inimica sint, seseque fastidiant, virtuti etiam dissentiant. Quare nihil de virtute meretur, qui vitio vitium perimit. Sancta virtutis manu trucidantur.

tur, feliciter, valide feruntur. Virtutis virtus maior est & fortior, quam vitij robur. Vna virtus duobus sufficit contrarius: duos amulos opposuit, obicitque contra illam natura gnata virium boni, & mali: validius propterea destruntur, quæ virtus deastat, quia robustior.

Cap. 60.

Interdum tamen fallimur, & ex specie arma virtutis iudicamus, quæ sunt vitij; quia pari personati vultu. Simiam suam qualibet virtus habet, simile vitium similia fingens, quod amico gestu hostilia parat. Fortitudini temeritas, prudentiæ duplicitas, magnanimitati ambitio, blanda augustaque insidiantur facie. Interdum speciosiora vitia sunt, si ad formam virtutis componantur. Larua speciosior fit, quam naturalis vultus choragi. At

Quale caput est, sed cerebrum non habet.

Isti formati, & ut sic dixerim, affectati affectus persone dumtaxat sunt: quia sine ratione. Pulchra facies; sed superficies. Elegans caput; at sine cerebro. Forma virtutis; sed, quia sine mente, quæ virtutem implet, & animat, inanis. Tota fraus, similitudo est; nec aliter quam Smerdes deprehensus, quod mutilus auribus fuisset; in eo virtus dignoscenda, quod integra sit, germana, aurita, obediens omnino rationi, vnde quaque quadrata, constans, itans post omnem iactum & iacturam. Nullum Regem sui fecit, nullum beavit, nisi integra virtus, cui solum fida felicitas est.

Cap. 61.

Dignoscere subtiliter affectus prauos oportet,

ter, ne ignoscamus, nec specie probabili cætera pericula nobis creemus. Imbuti Amyclarum ciues dogmate Pythagorico, cæde abstinentes animalium, serpentes suæ paludis non occidebant, à quibus mox deleti fuere: ita, dum vna cupiditate abstinentes alteri indulgemus, hanc non ex virtute veniam, ab ipsi cupiditatibus debemur. Si ad tempus componuntur, & miscentur, nulla est fides; cum minus putes, se explicant. Quidam Aegyptius instituerat simias ad chorum, adductisque ad saltationem personatis quispiam ex spectantibus obicit nuces, ad quas repente illa præcurrentes chorum & modulos reliquerunt cum risu; pro chorea, rixa conferta nucum causa: ita ferij interdum, concinnique affectus aliquandiu videtur; sed tandem nesciunt se dissimulare, (hoc etiam stultitiæ debent,) harmoniamque animi commutant in tumultum, provt libidinis opportunitas prouocauit.

Argutè à Simplicio appellatur ambitio, *Cap. 62.*
 τὰν ἄγασθ' etenim illam vitio dè exuimus, postrema est vitiorum tunica, affectuum subucula, intimius adhærescit animo adhuc cæteris malis ob ipsam depositis. Opprimit alia vitia, vt credas eximiam virtutem: sed egregiè eam dixit Blesensis charitatis simiam. Totus tamen zelus malitiæ, profectus sui est: ad summum opprimit vitia, non perimit. Duo mala sunt, dum malum ob malum deficit. Domesticiora & præcordialia, fortasse chariora, vitia victa sunt, quæ non tam reprimuntur, quam recluduntur, & victor

M 4

vitium

vitium insolentius, asperiusque insurgit refractatis reliquis, ut quod omne ius usurpet. Ceterum & prauos alios affectus, non tam repellit à corde, quam compellit in cor: non liberat illis animum; sed illos incarcerationat in animo, eorumque apertas actiones duratim cohibet: namque, qui ob reuerentiam, non virtutis veræ, sed naturæ, re non scortatur; obscena non cessat, turpiaque cogitatione tractare. Quin nec magis impugnat aliis malis, quam sibi, hæc gloriæ cupido: plerumque se deiecit, sed, ut exurgat, adunca affectatione in se reflectitur: summitur, ut attollatur: dum in caput suum videtur sauire, recentibus ut hydra pullulat. Itaque extinguere affectum affectu, excitare eum. Canem fugitivam ligat lactibus agnitis, qui compescit cupiditatem cupiditate. Si forte infirmior cohibetur, efferoit pollentior non est effundere venenum; sed transfundere, & ab uno in alterum transmittere calicem. Equè ex vitro, atque ex auro, virus viscera subit, & contaminat. Partum refert in auro cupiditas sit, an in alieno poplite, obsequio, opinione, nomine, inquam & fama, fragiliori re vitro: utrobique præcordia mordet, & pungit. Aliud est abicere affectus, aliud mutare: aliud commutare passiones, aliud mercari virtutem. Ne simus trapezita cupiditatum; sed emptores iustitiæ & honestatis. Siue avarus, siue ambitiosus sis; cupidus es, & sufficit fortunæ; satis est miseriam.

Cap. 63.

Quid agis? Ex uno affectu adimis, alteri adiacis.

cis. Quò tuam tibi plus adimis pacem, deiciis quietem, & faginas hostem robustum, ut licentius rationi sit rebellis. Pacatius regnum est; tutumque tyrannide, cum Primates æque, & mediocriter pollent. Cum aliquis nimis eminent, imminet, nec sine suspitione affectationis cauetur: ita cum omnes affectus mediocres sunt, minus periclitatur regia auctoritas rationis: at, si ita unus emereret, omnium in se viribus collectis, facile suo illam expelleret folio. Robur vnum in uno violentius cædit, quam per cæteros dissipatum, qui difficulter cederantur: licet enim contrarij sint rationi, sunt & iniucem. Itaque oportet non solum partem secare cupiditatis; sed omnino extinguere. Fera vulnerata ferocior est: interdum mutila cupiditas violentius trahit, valentius saevit: qui caudam dumtaxat viperæ calcet, in maiori erit discrimine: nisi totam possit stringere, præstat nihil: læsa acerbior fit. Hoc contingit, si cum virtute non resistimus, quæ omnibus resistit malis; quæ, cum unam cædit cupiditatem, cædit omnes: at, quando non à virtute cæditur affectus, sed ab alio, & cupiditas vapulat cupiditate; nihil aliud fiet, quam cum leo cauda se verberat, ut iritet. Omnes cupidines cadant valida virtutis dextra. Aeneas sibi ex oraculo persuadebant, fore, ut amitterent patriam terram, si particulam largirentur: ita, si deficiamus in particula cupiditatis, si unum remittimus affectum, laxatur tota cupido: si ad tempus sopiatur, mox recreabitur: si fuges, redibit.

M 5 Qui

Qui cupiditatem alia pellit cupiditate, eanem pane pellit: si deleantur omnes præter vnam, & ab vna ex homicida reuiuifcent.

Cap. 64.

Ad exemplum huius scena narrabo antiquam apud Iapones historiam. Duæ in illo imperio præclaræ familiæ erant, quæ in se factiones regni traxerant capitali odio amulæ, iugi ferro & igni dissidentes; hæc sunt, clades, cruor, bella, pessimæ radicis æmulationis poma. Semel accidit, periisse omnes alterius familiæ, nullo nisi infante quodam superflite, cui hostilis furor indulsit: sed adultus reitaurauit ille solus odia, tóque comparauit vires, tot copias coëgit, vt suorum sine misericordia eadem vindicaret, trucidatis omnibus contrariæ familiæ, & factionis amulis, superflite nemine, siue adulatorum, siue infantium, siue virorum, siue fœminarum. Doctus misericordia sui, immisericors fuit. Nouerat multorum mortuorum vindictæ sufficere vnum viuum. Idem in animi republica puta, vbi vitiorum, virtutumque familiæ amulis ardent factionibus: aliquando pluribus vitiis deletis, si erga vnum benigni simus, hoc vlciſcetur alia: delebit virtutes, non plures, sed omnes. Quare, oportet securitati nostræ cunctos sinistros trucidare affectus. Athalia omne semen regium mactarat: ereptus solum infans Ioas eam spoliavit regno cum vita. Quid interest vnus solus affectus restet, si hic vindicet cæteros: Quid interest, deficient, si forè deficient passionēs, cum vna sufficiat miseræ: Quid refert, sint pauci hostes,

si

si sunt plus valentes? Numerum potentia compensat, aut excedit.

Sola virtus pacificat & explanat animum: nihil illum æquabilem, nisi ratio facit; eundem in diuersis; vnum in omnibus vitæ casibus. Quidam, vt Cimberi, labores belli ferent hilariter, ægritudinis ægrè: contra alij, vt Græci, tolerabunt humanè morbum, pessimè hostem. Nisi virtus firmet, adhuc inconstans est ipsa constantia. Idem animi tenor, si ex bono est, vbique est. Totam per omnes modos virtutum choream vna ducet; perinde vt in harmonicè aptata cythara, si vnam solum tangas fidem, cætera resonant: sic in animo temperato, motus vnus virtutis cæteras opportunè commouet; vni omnes, siue respondent, siue concinunt. In sonitu vnus filii harmonia non constat, omnes debent chordæ conuenire: ita omne opus, omnis patientia resonat virtutum, cuius ex multis, ex omnibus, & vbique symphonia amcenat.

ASCESIS III.

Conatus, & impetus ad bonum.

Am ad instrumenti vsus pulsus spectat, quæ gubernandum vi. Ob huius imperitiam pereunt non pauca artificia. Ducturus pictor subtilissimum filum, si apprimat pennicillum, lituram, non lineam producet. Lapidarius poli-

aturus

turus petram, si toto lacerto infligeret, infringere potius. At, si faber lentro & molli malleo duntaxat lamberet incudem, & non caderet pleno robore & halitu, nunquam ferrum cederet. Huius generis voluntas est; robora exigit, spiritusque,

*Nullum est
praesantius
vita vivasi
cum, quam
audacia.*

*Homini enim
bene auden-
ti, etiam ca-
lum parvum
est.*

Cap. 67. • Non imperitè Musonius, omnium difficillimam artem felicitatis dixit, difficilliozem medicina, musica, & mechanicis. Caterarum disciplina est innoxia, & inculpabilis, sine pugna, sine contrariis, sine oppositis motibus, sine auersantibus habitibus; ars virtutis cum conflictu est. In aliis artificijs materia resistit: hic & artifex sibi obest, & consuetudo impedit. Quid? Ipsa praecordia male sana & assueta repugnant; affectusque non tendendi, sed eradicandi. Annosam

Ουκ εστι τάλμης ἐρδιδον μείζον βίη.

Animus, vis, audacia, commeatus virtutis, atque felicitatis est; non diuitiae, voluptas, fastus. Haec potius viatica miseris. Consentit Menandro Ioannes Geometra:

Ἄνδρι δ' ἐντόλμα, καὶ πάλ' ἐστὶ βάλσι.

Nihil inuium est animo forti & audenti. Deambulat, iuxta Euripidem, virtus super labores, ferreosque interdum affectus tractat nequit, aut delicato pede supergredi, aut molli dextra agredi. Omnium pretiosissima res, libertas est: qualis libertas sui erit, felicitas inquam? Quid mirum, difficultas pretium commendat, si vigor felicitatem? Vis materiam virtutis preparat, subigitque, & pinxit suam asperitatem.

quercum sine vi non uelles: cum stirpe est, quod intus repugnat, & ut S. Ennodius ait,

Viuunt maculis, quod necat:

Turbantur alta viscerum.

Extirpatio sui sine valentia non fit, quia non sine violentia. Vis desideratur, & iuxta Pseudo-Xistum, infinita: quod credo in mollioribus libidinibus cum religione dictum, & non sine Philosophiae venia: namque & momento perimendae sunt, & fortissimae sunt aemulae. Nec calor momento superari potest, iuxta Physicorum placita; nisi aduertitae qualitatibus vis infinita sit. Paucioribus conficiens copiis, non vincet, nisi valentioribus. Non totus tu pugnas pro te, sed dimidium tui. Conatu supplendum est. Qui duellum acceptaret hac superba lege, ut vna manu duntaxat dimicaret, aemulus cum utraque, insolentis oporteret esse roboris. Quid, si aduersus plures vnus solus alterius lacerti mutilus? Cupiditates infinitae sunt: totos hostes habes sine lassitudine pugnaturus: etsi singulae infirmae forent, numero sunt robustissimae, importunitate molestissimae, & caetera sua te vincunt, & proterua; nisi valide, diuque (nesciunt inducias) obstes.

Vt vrbes expugnetur, quot machinae, quot *Cap. 68.* copiae, quot ingenia, quot arma quaeruntur? Plus est sui potiri, quam rerum: plus est se inuadere, quam vrbes, quam orbis, quod non sine vi fiet. Potentior tibi hostis es, quam hostilis Xerxis exercitus; expugnato difficilior castris turritis, praesidiis, & cinctis triplici muro urbibus. Quot expugna

quercum

expugnatores urbium fuerunt, qui se non potuerunt, non dicam, expugnare, sed propugnare; ne dicam dominari, sed tueri, quia nec intueri: *Quare*, fortior est, qui dominatur animo suo nulla voluptate captus. Is *ὄντι ἀνδρείος* est, inquit Aelius Aristides, quem expugnatori præponit urbium homo ethnicus: hæreditaria superflitione. Eudemonis filius fuit, Sacerdotis Olympici Iouis; sed religiose interpretatur Salo-

monem: *Ὁ δὲ πρῶτος ἐξ ἰδῶν ἢ ἰδῶν, ὡς τε περὶ voluptates, ut omnes cō- tempti, ut carum nulla sit captus, ἢ ἔιδον ἢ ἴν τιπὲς: καὶ δὲ ἢ ἰδῶν πολλὰς καὶ ἢ τὴν ἀγαθῶν ἀνδρῶν κρατυμῆτος ὄντι.* *Quantō* præstantior mens laxo; eò præstat expugnare se, quàm vrbes: quāto melior animus corpore, melius est vincere se, quàm alios. Aliena victoria hostium dumtaxat domat corpora, non animos, qui eò plus effertati, indomitique sunt, quò videant domita corpora ligno, ferroque adstricta: at victoria sui ipsium superat superiorem mundo, cæloque animum. Vulgares, vilisque viri capere ciuitates clarissimas: sed viles voluptates viros clarissimos. Plurimi sub ditionem suam oppida, metropoles, regna fecerit: pauci, raroque semetipsos. Ad hæc, ut Vibianus sui nominis quartus, Maximus Pontifex, eleganter dixit: Cū quis contra populos, vel vrbes decertat, totus simul interior, & exterior homo pugnat: at, dum contra se, non totus, sed mi-

nor

nor quam dimidius dimicat. Quidni? Dimicat ut metris: sed, quid mirum, sine armis, si sine se: Igitur non molli & ignaua manus, qui pro se militat, tam minima sui parte repugnet, pugnetque.

Illud considerandum est ad exemplar virtutis, quanti robur probetur Ethnicis in Alcide, ecclesiasticis Sapientibus in Samfone. Illi, cum egregiam nullam probitatis formam habuissent, proposituri fixere robustissimum virum, incredibilibus instructum viribus, per omnem violentiam versatum, per omnem eruditum tolerantiam, vique ad cæli patientiam, quod vicario sustinuit humeto: namque hæc maxima virorum probatio, sustinere etiam ipsum Deum. Atqui hanc vim monemque necessariam, non in artu corporis, sed in arte mentis; non in lacertis, sed in virtutibus; non vt habeas, sed vt adhibeas. iam habes: voluntas est. Quid necesse est: Velle; quod ratò bene habes, ratò generose. Omnis palma tui, est animosa bona voluntas. Nullam sine huius bonitate bonum habebis, hoc est, facies. Habes, quod laboras, quod agere, quod vi facis. Non veniunt gratis magna bona, potius veniunt. Nummus, aut angor, aut labor est. Hoc Dei conuercium, sua labore, iuxta Epicharmum, videntis bona. Aude, aggredere, conare, & pro vt voluit Fabianus, incurfu auerte aciem, non minutis vulneribus; impetu, non subtilitate solum aduersus affectus pugna. Mericulosi terga vertentes magis expo-

nunt

nant se discrimini auersi, apertique, cum non aliud telis obiciant, quam tergus, ignauorum clypeum. Plures solent cadere in fuga, quam in pugna. Duplicat aduersarius vires, qui securus de se restaurat impetum maiorem: vires antea diuisas, attentas etiam ad defensionem sui, colligit ad offensionem hostis iam paulquam exermis, quia fugientis. Quare, non solum honoratior; sed etiam ipsis victis securior est pugna, quam fuga. In cursu licet reluctetis; hæc libertatis tue vis est, posse te cogere: hoc tui arbitrij ius, te necessitate, ad victoriam, scilicet, si ad pugnam. Maxima coactione & violentia opus est in iis cupiditatibus, quæ magis alienæ sunt à ratione. Quæ parte consentimus belluis, eodem nobiscum gerendum modo. Ratione non flectuntur? compellantur. Admittit & vim virtus, & gloria libertatis. Subibit, si non per vim, saltem cum vi amata. Hanc vim præcipuè aduersus mala, & in malis commendo, quæ rationi minus parent. Ad bona Dux esto, ad mala miles: nam prospera mente sunt regenda, aduersa manu vincenda, aut toleranda. Felix ille, qui bonorum rector, malorum impugnaor est.

* * *

ASCE SIS

ASCE SIS IV.

Diligentia de bono.

Ceterum & artes sunt plura exigentes; nec contenta industria & robore, diligentiam appetunt. Iners industria cum incuria est: debile robur cum torpore. At, cui magis debita sollicitudo est, quam virtuti totam sollicituræ vitam? Cui magis cura obnoxia, quam omnia curant? In ea præcipuè re cura amanda est, quæ nihil curæ sibi adhibenda diligentia, ubi omnia negligas; te primum, si tibi providere vis. Cura virtutis est secura incuria, tuta felicitas, procurata fors, prouisus casus bonorum, quæ piger fugit morando. Proximum est, ut nunquam facias, quod in proximum vis facere. Modesta repulsa, procrastinatio est. Nobis ipsis vrbani sumus, & rationi aliquid boni flagitanti vrbane denegamus. Non inquam: Nolo facere, sed, Postea, eras faciam. Damus verba, & nobis imponimus, ut miseri simus, ut mali. Ipsa vota recordi cunctatione damnamus. Sæpissime luit fortuna culpas nostræ inertie. Aptè Bernardus Syluester inquit: Rarè diligentiam cum infortunio sociabis. Diligentia, mater fortunæ in pluribus fuit, siue, ut sic dicam, quædam altera, & facilitia fortunæ alteram dico, non secundam; quia, quod fida sit, melior est; & quia præuenit, prior. Est quædam manualis prosperitas, est præcox & anticipata fors. Cum om-

N rium

nium rerum velocissima fortuna sit, præcurrit illam diligentia: prius interdum donat, quam fortuna mutuet: & nefcio, an dicam fortunam, spuriam diligentiam; an diligentiam, legitimam fortunam.

Cap. 71.

Id saltem nemo negauit, addere fortunæ non quid leue, addit dignitatem, addit, vt sic dixerim, mentem illi, quæ bruta etiam à sapientibus diffamatur, cum pro voto & ex consilio sit. Non aliud deest fortunæ ad sui reuerentiam, quam quod non sit in humana manu istam calumniam diligentia expiat. Addit & lumina excæcata fortunamque iuxta illud Plautinum,

In occipitio quoque habet oculos.

Fastuosum illum, falsum tamen, fortunæ titulum, quod omnia sibi seruiant Reginæ omnium, iure vsurpat: nam diligentia ipsa seruit fortuna.

*Omnia sunt
mancia di-
ligentia.*

Verius itaque Antiphanes ait: *Τὴν ἐπιμελείαν* *ἴδρα μάλα γινώσκω.* Quid aluit Datamis Martiam felicitatem, an militaris peritia, an robur? (istud hostibus maius.) Peruigil, indefessaque sollicitudo. Fortunam sibi, priusquam hostes, subegit. Non aliam felicitatem, quam diligentiam nouit: felicior, qui fecit felicitatem, quam qui reperit.

Cap. 72.

Si ad fortunam casu occurrentem vigilia ualeat, quantum ad virtutem ualebit soli obuiam consilio? In somnis opilio pro pecude pernoctat: cur pro felicitate non expergilcimus, nisi quod damnis nostris, aut inuicibus, diligentes sumus, voluptati, otio? Quem admodum canis illa fabri
in

in Apologis Locumini, vetustissimi Persæ, quam malleorum strepitus e somno non excitabant, & ad dentium sonitum & masticationem, cum comedebat, euigilabat statim. Respice aulam: tot Argos, tot Briareos inuenies, quot ambiciosos, oculis, & manibus vberes, vt nutus Principum distinguant, vt ex vultu, velut ex tripode, augurentur oracula cupiditatis, transpiciant gustus, aras adulantium, & officio præcurrant iussa. Præcipua aulæ id est, adulationis, ars, diligentia est. Nequis aliter Deo placere, nequis tibi. Inertia enim primum sibi grauis est; & præter ignauitiam non prouisum damnum, sua se multat prouidentia. Qui voluptatis causa deses est, is, ait Thucydides, confestim desidiam suæ incunditate, præterquam quod segnitas sit, priuabitur.

Desident importunis cicadæ modulis in aestate nauant formicæ operas. Succedit hyems: illarum otium fructificat inedia; harum solertia copiam, quibus inopia cum diligentia fuit annona, fuit fortuna, fuit fortunæ. Bestiolæ, quas missellas, despectasque natura fecit, quas innoxias damnauit hyemali ergastulo, quas viuas sepultura denegato (qua solam auaritiæ cum mortuis vititur) victu, ipse sibi carcerem in horreum mutarunt, hypogæum in triclinium. Vna omnium animalium formicæ diues est, habet, possidet, conditque. Alia in diem victitantia pauperissima sunt; scilicet, portionem prouidentia natura suæ in illarum diligentia delegauit: fat fuit de illis sollicita, quod sollicitas fecerit. Plus pro illis curauit,

rauit, quod curas cum illis diuiferit. Ita etiam saepe fortuna partem sui iuris cum diligentia partitur.

Cap. 74.

Confer apem, & pauonem. Quanto istum studio natura compit, quam negligenter apiculam? Vix formauit: auara materiam dedit, exiguum distribuens; distracta, & quali sui oblita speciem contemptibilem posuit, non disposuit. Sed aufer e mundo pauonem; quid amittemus? Aufer apiculam, quanta aufertur utilitas, gustus, lucis, valetudinis, & mensæ, & aræ? Diligentia sua negligentiam emendauit naturæ, pretiosiores se faciens specioso alite. Quid miraris? Studio proprii laboris, Studium alieni scenoris vicit; hoc satis prælata, quod studiofa facta. Ad has te iure remittit parcenia bestiolæ, imbuendum disciplina vitæ. Abest communibus voluminibus exemplum apis; sed illustre est, dignumque, non modò huic chartæ, sed pectori sacro inferendum. Eleganter Sapiens ait: Πορεύθητι πρὸς τὴν μέλισσαν, καὶ μάθη, ὡς ἐργάζεται ἐξή, τὴν τε ἐργασίαν ὡς σκυμὴν ποιῆται ἢ τὰς πάντας βασίλους τῆ, καὶ ἰδίοντα πρὸς ἡλίαν προσέβουλα: πορευθὲν δ' ἐπὶ πάντι, καὶ εὐδοξέσθαι καὶ περὶ ἅσα τῆ βίῃ σου ἀδενῆς, τὴν σοφίαν τιμήσασα.

ASCESIS V.

Bonum debet esse continuum.

Cap. 75.

Verum post curam, vt efficiamus securitatem animi, oportet securam facere, & constantiam;

stantiæ neruo vincire: nec enim periti artificis est, opera caduca faceres, sed fundata, æterna. Magnum pretium dat rebus diuturnitas. Vitrum si securitate æquaret aurum, pretio superaret. Sæpè pretiosius, quod in rebus est, tempus est. Antiqua artificia antiquius habentur. Dignitas est durasse: erit & posse durare, nec facile infringi. Integros animos reddit virtus. Ipsa res integra, res vitæ, non horæ, non diei, quæ cum Sole occidat, aut cum Sole non oritur, interdiu, & noctu, vbique & locorum & temporum amanda, quæ adhuc in exitu inchoat; res perpetui initij est, ne offendant finem; perpetuò nascitur, ne vnquam occidat. Nulla dies sine linea, quantò magis sine puncto? Ego mallem, nulla hora, nullum punctum sine virtute. Res continua est: frustra fiet, si per frustra. Ex fracta patera non aleremus vitam; cur ipsam vitam infringimus? Idem velle, idem nolle, est sacramentum sapientiæ: nec enim nisi ad rectum vnitas voti reperitur. Vitium dispersgitur. Continuum complacentiam sustinere, non nisi honestas valet. Hoc pessimum malum habemus, mutare mala, variare vitia, non ponere cupiditates, sed transponere: alioqui vel vicij radio citius boni effemus.

Nemo in bono stare potest, qui non progreditur. Basis diuinæ imaginis, virtutis dico, processus est. Vt stet immota, promoueatur. In constantia collocatur istud Dei pulcherrimum simulacrum; nec ibi stabilietur, nisi per continuum progressionem. Facilius fatigatur, qui diu stat,

N 3 quam

Cap. 76.

quam qui interim ambularet. Rectitudo humani status, & figura consistens gressu potius, quam itatu conuictet absque sede. Specta struaturam humanam: tota in antecessione componitur. Commodius artus compacti sunt ad progrediendum, quam recedendum: ire vltimus, non recessim, voluit diuina mens. In hoc retum caducarum, fluentiumque aluo retrahemur impetu declini, si antrorium non tendamus, imò contendamus. Sufficit, vt te inuenias retrò absque alia diligentia, aut negligentia tua, dum in amnem non procedas, & fluctus impugnes. Adnatate semper est opus, ne redacti, reuolutique vnda absorbeamur. Dignata est Sapientia cæli aliquando consentire sæculari in hoc veridice, & non stultæ, fatigatos ex virtute, damnandosque ad exteriores tenebras, ad fletus, ad stridentes mugitus, obiiiciens manibus & pedibus obligatos: scilicet, inertes, inefficacesque inuuit, aut deficientes, qui non prouecti, nec ad vltimum virtutis sunt egressi. Hoc ritu narat Plato Ardiaum scire: vbi nec oblitus tenebrarum exteriorum, & fletus, & stridoris; addidit aliam caremoniam, quam non expressit noster Magister IESVS, non iam necessariam splendente sua diuina doctrina, quòd etiam obligato capite proiiciebantur ignorantes signans. Nunc nos malitia plus damnat. Non viderant Ethnici finem virtutis, & tamen procedere iubeant: quid nos libero limine, propolita certa meta, aut torpemus lassè, aut moramur

mur claudi inæquali gressu; nunc recti, nunc declinantes; iam boni, iam pessimi; heri studiosi, hodie maligni? Sanitas animi non laborat tertiana febris, vt frigeamus, & caleamus; vt alterna ægrotemus luce. Non computat virtus atros dies, non est bicolor.

Sapiens est, qui nescit numerum: vnum se *Cap. 77.* stabiliens vbique; licet minus sit vnum, quam plura. Plus est esse vnum, quam multos. Magnitudo viri vnitatem constat. Magnus est, qui non est multus, non varius. Megaricæ factionis celebre fuit placitum, id bonum dimittaxat esse, quod esset vnum. Consentit & aliud Pythagoricum, vnitatem spectare ad bonum, ad malum diuersitatem. Satis plura facit, qui semper eadem. Assequitur nulla, qui sequitur cuncta. Id sis hodie, quod bene heri: id cras, quod hodie. Vnum impediunt plura: ad plura vnum confert, imò ad magna. Non est Geometricæ magnitudinem taxare virtutis, sed Arithmetici; cum continua res sit: non cubitu, nec pertica metienda est; sed numero, siue vnitatem potius. Magnus est, qui vnum, qui idem est ad æmulationem diuinam:

*Sic Deus est magnus, de se valet, & manet in se,
cui summum & proprium est, semper id esse,
quod est.*

Istam tesseram Diuinitatis, quam Prosper commendat, vsurpat etiam virtus, cui nihil præstantia consentaneum. Quid obiiicies difficultates & ardua passim occurrentia? Fateor, passim offendi, quibus offendamus; sed stultè sistimus:

id ipsum, quo pigritamus, nos citat. Nihil nos ab actione magis arduam arceat, quam aurificem aurum, sculptorem abies, quam vsurarium à mutatione indigens. Anne propterea defendenda ars, quòd materia suppetat artificij? Materia virtutis, difficultas est, quòd quòd difficilius quidquam occurrat, vt obinde desistas? Præstantior materia inuenta est. Nunquam vidi artificem opus fastidiisse, quòd pretiosius metallum viderit: nobilior materia virtutis difficilior est. Dura, difficultiæque ligna ad cathedram, vel statuum seligit faber, quamuis magis labore: cur ad sedem felicitatis, ad statuum Diuinitatis recusas difficilem materiam, cum tui copia operis ipsa difficultas, laborque sit?

Cap. 78.

Nihil igitur iuste impedit continuam virtutis gloriam; iuuant multa. In primis ipsa continuatio, quæ maximè materiam præparat, ipsas difficultates læuigans. Verè à Samio dictum, eligendam esse vitam bonam, gratam consuetudine fieri. Quid? Ipsius dolendi mos gratus est. Mæror diuturnus, voluptas familiaris sæpè euadit. Maligni animi est, queri de natura, quòd eam actionibus corporis præsentem voluptati mercedem donauerit, salubres mentis functiones in difficultatibus locauerit. Non reliquit sine sus, & maxima voluptate virtutem, sed cum ingenio id fecit. Corpori morituro voluptatem similem distribuit, senilem, moribundam, in ipso suo natali expirantem, deficientem, quò plus procedit. Quò plus comederis, minorem capis

gustum, donec fastidias, & ipsa sit acerba voluptas: animo tamen æterno vitalem dedit & orientem semper, quò plus diurnauit, iucundiores. Vsu nascitur, consuetudine augetur, & annis fit perennior.

Præstantissima præterea naturæ commisit *Cap. 79.* fura, supplementumque, consuetudo est. Si in aliquo peccauit communis genitricis pietas, refarcit hoc remedio. Mutatoria, voluntariæque indoles sit assuefactio, per quam in illa te compones, quæ velis. Hanc maximam liberalitatem suscepimus posse pro gustu mutari, aut componi. Mater amantissima non vnica vestem vnigenito dat, plures largitur, vt mutare possit ita nos benigna parens natura, non vno adstrinxit ingenio; dedit, vnde mutemur, & mutemur. Non tantum illi debemus, quòd nos dederit: sed quòd dederit mutatorios. Multum dedit in hoc, quòd possemus recusare, quòd dedit; quòd possemus ponere nos, mutare nos, alios effici, meliores, inquam, & velut vestem, exuere genium. Quantum ad bonum præstat consuetudo, collige, ex quo pollet in malum. Faciet homines meliores, quæ potest facere alios: nempe, homines faciet viros, quæ potest facere belluas. Sardensis quidam, quemadmodum narrat Aben-Ezra, elapsus à parentibus, in sylvas se recepit, vbi ceruorum gregalis, eorum ritu diu vixit, manibus, pedibusque gradiens, eodem vescens pabulo; cumque Insula Rex cum aliis illum venaretur cernis, restitutus parentibus, ipsum alloquenti-

N s bus

bus respondit nihil, nec vinum, nec panem ap-
positum gustavit, nisi herbam, donec parentum
manus iterum euadens rediit ad syluam. Aded
consuetudinis fauore, quod horribile, insulsum
que, non modo in spontaneum, sed necessarium
pergit. Quid mirum cedat consuetudini rudis
natura, si cedit ratio & politia? Transit in violentiam
voluntas antiqua. Perinde vt voluntatius
vlus abit in necessitatem legis, auctoritate tem-
poris ligat enim consuetudo aequè ac promul-
gata, solennisque sanctio: sic & in necessitatem
naturæ transiit. Repetitus mos populorum fit ci-
uilibus & communis lex: ita etiam singulorum
naturalis & priuata. Quæ aliena sunt, prædia,
domus, utensilia, vñ facimus propria post legiti-
mam præscriptionem; indolem quoque alienam
assuefactione appropriamus, & quoddam ius bo-
nitatis acquirimus. Saltem consuetudine iura in
te acquirit Deus, præsentabat, & tui possessionem,
vel vñ trade.

Cap. 80.

Nemo præterea peritiam artis alicuius ade-
ptus sine vñ importuno; nec adipiscetur virtutis
gloriam, quancumque opportuna; ipsa sua
præcipue importunitate. Archimedes perpetua
figurarum descriptione vbiq; intentus sui obli-
uiscitur, non modò voluptatis inmemor, sed
vitæ, victusque. Compellebatur à seruis ad mi-
nisteria vitæ, plus illa patiens, quam fungens.
Violenter latus ad fouendum corpus vnguentis,
interim digitis lineas per membra ducebat. Hoc
continuari studio nec aduertit fatum, quod in
arte

arte sua expectauit. Ita oportet momentum vñ
que mortis præoccupare virtute, & vt huic vñ
intendas, nihil attendas. Quæ semel optima
conscientiæ vota nuncupasti, sempiterno con-
sensu & nisu refecta; nec tibi verba des, sed, vt
pius Honorius ait pro honore piorum,

Antea mos migret, quam tua verba cadant.

Antea è vita migres, antea tu cadas, quam de-
cretum vitæ. Est consuetudo boni, fortis, nem-
pe, iste virtutum nodus, quoddam vitæ lytrum.
Pereunt antea acta benefacta, nisi nunc benefa-
ciendo vitas, imò nisi percas. Omnis salua est
vita in morte, si ibi repræsentetur. Sequentium
operum processus præterita redimit, extremum
reuocat priora, & raro ordine sequuntur antec-
cedentia vltimum: at remissio operis contra id
ipsum, quod gessisti, peccat, & infelicissima po-
tentia in præteritum valet; facta infecta reddit.
Hoc agitur, cum non agitur: non solum in præ-
senti non agere, sed pridem non egisse; aded tota
vita à momento vno pendet, à quo & æterni-
tas. Sapienter illud Indicum à Megasthene pro-
ditum præsentem vitam monet *ἀναίτη νεότητος*.
Consentit sapientissima Syncletica, & magnus
Athanasius. Est breue hoc tempus, scetatio æter-
nitatis, adoleſcentia æui, inuentus immortalita-
tis. Pessime ad æterna instrui mur, nisi per conti-
nuam inaugurati immortalitati iniquè mutationi-
bus gaudemus. Confert autem ad hanc proceri-
tatem, vt sic dixerim, tersam virtutis, ne ita ope-
remur, vt qui mutuo dat, spe recipendi, quod
amitti

amittitur. Sui conficia malitia est; nec titulo proprio audeat nos petere integrè & palam: furtim, & ad praesens sollicitat, pollicita breui recedere, data maiorem locum virtuti & restitutioni; deinceps iam minus importunam se promittens, ut immodesti petitores id semper promittunt, quod nunquam implent, non amplius postulare. His seducimur insidiis: ingressa semel ingruit, & consumaciore fit.

Cap. 81.

Paratum iuuat etiam esse, velut exercitus quadrato agmine ad pugnam componitur, cum hostis ignoratus vndique creditur, in promptu vndeque & recentia habere omnia praesidia vitae, egregia aliqua dogmata & decreta animi, quae quotidie promulganda cordi sunt: nam quotidie licet bene viuere, & oportet, si licet: quotidie potest male agi; & caueatur, si potest. Galenus singulis diebus praeccepta Samij senis recitabat sibi. Hierocles scribit, legem Pythagoream fuisse, bis in die illa repetere. Diogenes manè iubebat praestruì. Epictetus etiam ad singulas actiones. Ne molestum sit repetere eadem, si iidem debemus esse. Semper placet esse bonos; placeant, quae semper bonos faciant. Non sit graue semel memorare, vnde saepe memorabilia opereris, id est, bona. Ut bene semel loquatur Orator, & Sophista; milles legit, relegit Tullij, aut Demosthenis fragmenta. Ipse Demosthenes octies manu propria transcripsit volumen Thucydidis. Non parum interest inter alimētum animi, & corporis: alitur enim ille, quem

quemadmodum corpus: huius autem cibus consumitur, & in diem seruit dumtaxat; alium cras querere opus est. Animi verò nutrimentum, sine consumptione est: quare idem semper licet sumi. Praecipuam tamen ad constantiam fidem faciet ratio; hac sola duci, non opinione. Veritas, rectum iudicium, pacificata ratio, eadem semper est: qui eam sequitur, idem erit. Saluus erit; velut flum Thesei per vitae intricata impedimenta, & obscuros calles secutus euadet. Opinio quid instabile est, nec vno, nec suo statu manebit, qui eam respectet.

Cap. 82.

Oportet quoque plurimum infelicia morum tentamenta vitare, praesertim fastuosa: haec infausa magis sunt. Pessimi sunt arbitri mortui honores, virtutis syrtis. Verissime distamata in hoc iam, sine suo titulo inhonorati, quòd mutent mores. Qui inuariabilis sui, virtutisque sequenter velit esse, & ambitionem, & ambitiosa oderit: suam mediocritatem amet, id est; non tantum ferat, sed defendat: negligat non modò cupiditates suas, sed quae potuisset cupuisse. Altissima rerum omnium virtus odit alta: libentius amplectitur medium statum, quae in medio consistit: amat modum, quae omnia moderatur. Faceret mirantibus quibusdam subitam cuiusdam mutationem pridem humilis, modesti, benigni, donec in Abbatem eligeretur, inde iam elationis, turgidique animi, respondit: Quòd prius demisso vultu incederem, erat, quòd Cœnobij clauas quererem; quibus nunc iuuentis, me erigo

& cec

& ceruicem attollo. Verum hæc non fuit mutatio morum, sed declaratio. Maius damnum est, quod variet honos mores, quam quod explicet. Sæpe plures modesti, qui etiam inuiti prouecti fuerunt, in ipsa mox dignitate corrupti sunt, indigna indole: sed & in ipsa declaratione satis variat, dum degeneribus indulget, & speciem probitatis delet. Tam venerabilis est virtus, vt ipsi, qui eam corrumpent & inanient, colant; & vt se imagine rei sanctissimæ non pessimos faciant, pluribus vitis abstinent.

Cap. 83.

Denique ad opificium virtutis, nec tantum violentia valet, nec industria erudit, nec diligentia satagit, nec vsus præscribit; sed fortuna est opus summo operi, vt ab ipsa etiam nonnullæ prosperantur artes. Aliquid vltra, & supra mentem, vt mens recta sit, necessum est. Quid? Facimusne virtutem famulam, cuius est domina? Nequaquam. Nec fortunam intelligi hanc apud vulgus diffamata, vt cæcam, brutam, quæ fugit bonos, & quod dignis adimit, transfert ad impios; inconstans, fragilis, perfida, lubrica: sed præsentem illum Numinis fauorem humanis affulgentem actibus sine consilio, sine voto nostro. Diuinam itaque gratiam puto innocentissimam fortunam animæ: occurrit minus præsumenti. Hoc est ingenium, iuxta Stagiritem & Nyssenum, fortunæ, inopinis adesse. Monuerim hæc, ne putes, aut vi, aut solertia, aut cura, aut habilitate tua ad virtutem pollere. Sine gratia, aut hæc non erunt, aut erunt tanquam, aut peius quam

quam si non essent. Omnis honesta actio, omne bonum opus, opificium est gratiæ sollicitioris apc. Eleganter Hildebertus dixit: Officiolissima est hominibus gratia Dei, & velut in coram iurata obsequium. Nihil sine Deo, anne & aliquid bonum? Omni bono adhuc minimo summum bonum præest.

Summam illam efficacem mentem aded re- Cap. 84.
bus negotiosam, etiam Ethnici putarunt, nihilque sine ea fieri. Non satis vnam rati Deitatem tantæ rerum singularium suffectam assistentia, per multas distribui hanc curam sinxere. Hesiodus triginta Deorum milia in his occupat curis. Varro trecentos Iupitres enumerat, sine alia Deastrorum turba. Cuique rei suam dedicarunt Numen, quia nihil, nisi à Numine. Quid suum Numen? Non nisi geminum: sapissimè multiplex. Infantia nostræ Leuanam, Cuminam, Eduliam, Potinam, Vagitanam, Statilinum, Fabulanam, & alia sexcenta. Suos quoque affectibus patronos Deos dederunt. Dederunt & virtutibus. Pudicitiam, Fidem, Concordiam, Clementiam, Deas adorarunt: quia nulla sine Deo virtus. Hæc veritas mendacia plura consecrauit. Igitur modestiam animi seruare oportet, & vt Diuus Paulinus ait,

Mentem Christo humilem, celsam ad fastidia mundi:

atque omnes nostros conatus irritos putare, nisi putemus. Sub nullam artem vergit virtus, nullo vincitur ingenio, nullis fuerit machinis, nisi

nisi diuina porrigatur manus. Nihil facies, nisi nihil te putes. E caelo venit caelestis res. Omnia caelo debemus. Lux, dextera Solis manus, qua officinam naturae gubernat, è caelo est. Lac germinum tumentibus è nubium mammillis inde mulgetur, inde mulcebris calor, inde multiplex ille aitorum risus salutaris. Non minus pendet animus è caelo, quàm corpus; sed eum discrimine: influxus corporis dimittitur per plenum: influxus animi per vacuum, cum adhuc se exinanit. Hæc sui vacuitas magnes fit diuini respectus, illex Diuinitatis, impatientioris vacui, quam natura. Inest Deus ei, qui sibi deest: adest, si tibi absis, vt Eunomo cicada pro filo, iuxta Pseudo-Asclepij præces. Sapienter propterea Barbarus dixit: Caput disciplina, silentium; caput omnis intelligentiæ, deiectio. Vnus est honos, cuius meritum ipso pretiosius est. Videns Scapheus discipulum vehementer inflatum, verissima oburgauit sententia: *Ουκ εν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κειται, ἀλλ' εν τῷ εὐ τὸ μέγα.* Quidquid rectè fit, id magnum est, addo & gloriosum; at, quidquid magnum fit, non est statim bonum; saepe vituperabile, raro securum. Ius securitatis vindicat humilitas.

Bonum non est in magno, sed in bono est magnum.

LIBER

LIBER TERTIVS,
DE ARTE
VOLVNTATIS.

LEMMATA.

lananda est voluntas ingenio.

ACTENVS affluenti suæ *so. Cap. 1.*
brietati, hæcenus lautissimæ ab-
tinentiæ vires attemperauimus
cordis potentis summa cupidita-
tis licentia, & quod mirum est,
innocentia, quod velit; volentis summa felicitate, quod potest, suum absque squallore fortunæ tutari senu proprio natium florem pacis, sine timoris vepti, & voti omnium acutissima spina. Pollet amare voluntas, quod libeat; pollet & odit, quæ nec metuat; nec cupiat dissolutis fortunæ machinis, vel si in hoc se interdum violaret vltronea compulsione, ipsiusque spontis conatu. Ad aliud iam (nostro saepe ineptimus iudicio) officiosum illi organum animi compositori veniamus, socium suæ virtutis intellectum,
O qui,